

1. Consideracions generals

L'anàlisi d'una obra musical es pot fer de moltes maneres, amb diferents criteris i nivells d'aprofundiment. Segons el Diccionari de la Reial Acadèmia de la Llengua, "anàlisi" és:

"Distinció i separació de les parts en un tot fins a arribar a conèixer els seus principis o elements".

Dit d'altra manera, quan analitzem alguna cosa, "volem bussejar" dintre d'aquesta alguna cosa per a trobar la lògica interna que ho construeix. Com més aprofundim i més descobrim sobre aquesta lògica i els elements que la componen, més complet serà l'anàlisi. Normalment, aquesta lògica i aquests elements no es perceben a primera vista, pel que implicarà un cert coneixement, esforç i temps el trobar-los.

L'anàlisi d'una obra musical pot buscar:

- Una visió panoràmica global d'una obra.
- Una visió panoràmica parcial abastant un conjunt d'elements o bé els diferents grups i subgrups d'elements.
- Una visió singular d'un element.
- Visió parcial analitzant cada una de les parts d'aquest element estructural encara podem aprofundir més fins a arribar a cada una de les cèl·lules que formen un element musical.

Podem analitzar-la la música a partir de la partitura, de la representació gràfica del so, o a partir directament del so que escoltem. La música es pot analitzar en diferents nivells: des del més general, la forma, amb uns models i estructures establertes sorgides de la tradició història, però que no poden explicar la singularitat de cada obra d'art; fins a arribar al motiu generador, les cèl·lules musicals, que representen les notes inicials de l'obra i que serveixen de material temàtic sobre el qual es construeixen els temes o la totalitat de l'obra. Encara podem aprofundir més fins a arribar a analitzar nota per nota, cada una té una raó de ser. Els grups de notes formen conjunts i frases que donen sentit al discurs musical.

D'aquesta manera podem esquematitzar diferents maneres d'analitzar una partitura segons el punt de vista:

PUNT DE VISTA	QUÈ ANALITZA
Visió horitzontal	Melodia
Visió vertical	Harmonia
Visió temporal	Ritme

Com està construïda i la relació entre les diferents veus	Textura
Visió de l'estructura global, l'arquitectura de la música	Forma
Visió emocional	Caràcter
Contingut, funció, públic	Gènere
Comparació amb obres similars	Estil
Comparació amb obres d'altres temps	Època

Una obra és la suma de tots aquests aspectes que estan interrelacionats. Del resultat d'aquestes "visions", més l'audició atenta i repetida d'una obra, ens permetrà arribar al nostre principal objectiu: la comprensió de l'obra. No es pot comprendre si no es coneix, s'escolta i s'analitza.

Cal diferenciar entre el concepte d'estructura i forma perquè de vegades creen confusió.

- **Estructura** és la disposició interna de les parts del discurs musical, és a dir, l'anàlisi de tots els paràmetres serien, d'acord amb aquesta concepció, elements estructurals.
- Entenem per **forma** com el resultat global de la disposició interna, com una unitat extensa que podem vincular a alguns dels tipus generals de models de composició que s'identifica amb el concepte de formes musicals.
- L'anàlisi s'ha de centrar tant en l'estructura interna del discurs, com en tipus formal més general.

Per tant, cal tenir una visió de l'estructura global però amb aproximacions des de diferents perspectives i a diferents nivells: analitzarem obres amb visió panoràmica però també en veurem i analitzarem amb més detall els seus elements. Ens fixarem en qüestions d'estructura, d'harmonia i de tècnica compositiva.

Caldrà comparar models que en alguns casos ens permetrà penjar una etiqueta perquè coincidirà amb una forma de més o menys definida però que en altres casos no. Aquests models establerts s'han anat trencant, sobretot a partir de finals del segle XIX, amb compositors que intenten crear obres d'una manera molt diferent de com s'havia fet fins al moment.

2. Gèneres musicals

Els gèneres musicals fan referència al contingut d'una composició permetent-nos definir en una primera aproximació i d'una forma molt ampla el tipus de música que estem escoltant. Normalment, solen aparèixer en termes oposats de

dos en dos. Així la música pot ser: de gènere vocal o instrumental; artística o funcional; culta o popular; religiosa o profana; pura, descriptiva o programàtica. S'ha de considerar que aquests gèneres no són excloents entre ells.

Així una obra musical tant podria ser vocal i artística com vocal i funcional.

Per tant, un gènere musical és una **categoria** que reuneix composicions musicals que comparteixen diferents criteris d'afinitat, com ara la seva funció (música de dansa, música religiosa, música de cinema ...), la seva instrumentació (música vocal, música instrumental, música electrònica ...), el context social en què és produïda o el contingut del seu text.

Mentre que les tradicionals classificacions acadèmiques en gèneres musicals han atès fonamentalment a la funció de la composició musical (per què és composta la peça, com en els exemples anteriors), les classificacions per gèneres de la música moderna, usades per la indústria discogràfica, han atès més a criteris específicament musicals (ritme, instrumentació, harmonia ...) i a característiques culturals, com el context geogràfic, històric o social; s'ha assimilat així el concepte de gènere musical al d'estil musical, i és habitual que avui es qualifiqui de "gèneres " al flamenc, el rock o el country (exemple: el rock és un gènere musical de ritme molt marcat).

La música ha tingut des del seus inicis finalitat utilitària. La regular pulsació del tam-tam serveix primordialment de mitjà de comunicació de poble a poble. El mateix succeeix amb una peça militar, ja es tracti d'un simple toc de caserna o d'una marxa pensada per a fer marcar el pas amb uniformitat.

Considerant la música com l'ordenació dels sons, la música ha tingut des dels seus inicis una **finalitat utilitària**. **Segons la funció** la música pot ser:

- Música **religiosa o sacra**
 - **Litúrgica**, vinculada a la celebració religiosa (cant gregorià, missa, motet...)
 - **No litúrgica**, no vinculada a la celebració religiosa (oratori, passió...)
- Música **profana** tota la música no religiosa
 - música de **dansa**, pensada per a ser ballada
 - **incidental**, és la música que acompanya una obra teatral, un programa de televisió, un programa de ràdio, una pel·lícula, un videojoc i altres formes d'expressió que no són en principi musicals
 - **Cinematogràfica**, és la música, en general orquestrada i instrumental, composta específicament per acompanyar les escenes d'una pel·lícula i donar suport a la narració

cinematogràfica. Encara que es pot considerar com un tipus de música incidental, constitueix per si mateixa un gènere musical.

Segons el contingut i manera d'exposar-lo:

- Música **pura o abstracta**: no pretén expressar cap idea fora de la mateixa música. És música sense referència extramusical, no tracta de descriure o suggerir alguna cosa concreta més enllà del que l'oient sigui capaç de percebre i sentir.
- Música **descriptiva**: té com a objectiu principal descriure elements de la naturalesa, escenes, etc. (Ex. Una tempesta, un riu.)
- Música **programàtica**: descriu idees i fets d'un argument literari sense tenir text. Per ex. els poemes simfònics.
- Música **dramàtica**: Pertanyen a aquest gènere les obres musicals teatrals, en què els cantants actuen representant al seu personatge alhora que canten, va lligada a la paraula, per tant és música cantada. Per ex.: òpera, sarsuela, musical, òpera seria, Intermezzo (Itàlia), *òpera buffa* (Itàlia, *tragédie lyrique* (França), **comédie - ballet** (França), *opéra-comique* (França), *Opéra-ballet* (França), *Grand opéra* (França), *Singspiel* (àrea germànica), *Sarsuela* (Espanya), opereta musical, Oratori (gènere religiós no litúrgic).

Segons a qui va dirigida:

- **Popular**: folklòrica (típica d'un poble, tramesa per via oral) o lleugera (cançó de moda o amb intencions comercials). Dirigida a un públic massiu.
- Música **culta** (anomenada música clàssica): escrita per compositors i adreçada bàsicament a la societat culta.

Segons el tipus d'instrument:

- Gènere **vocal** si intervé la veu humana. A la música vocal sense cap mena d'acompanyament se li denomina "a cappella". Si es tracta d'un conjunt de veus, se l'anomena música coral.

- **Instrumental**, obres interpretades exclusivament per a instruments musicals, sense participació de la veu.
- **Mixt** si intervé la veu i instruments.

Segons la quantitat o tipus d'instruments

- **Simfònic**, l'obra musical és interpretada per una orquestra.
- **Cambrístic**, si l'agrupació d'instruments és reduïda.
- **Solístic**, un solista.
- **Electrònic**, si els instruments que executen l'obra són electrònics.

3. Forma

La forma musical és el resultat de l'organització del material sonor o idees musicals escollides pel compositor, és l'esquema de composició temporal de l'esdevenir de l'obra.

Les possibilitats d'estructurar la música han variat en el decurs del temps d'acord amb els canvis estètics i el perfeccionament tècnic dels instruments, així hi ha formes molt estructurades, com per exemple les de l'època racionalista de la il·lustració i d'altres més lliures com les del Romanticisme.

El concepte de forma es pot descobrir en qualsevol manifestació musical, des d'una senzilla cançó popular a les grans obres de compositors famosos.

L'estructura d'aquesta cançó és AB i es repeteix tantes vegades com estrofes de la cançó s'interpretin.

Fixat:

- en la regularitat de les frases de vuit compassos cada una, com a quasi totes les cançons populars i també en molta altra música.

- cada frase es divideix en dos períodes de quatre compassos, que en el cas de A són exactament iguals, però en la frase B tenen el final diferent. El primer període fa l'efecte de no acabar del tot, és el que s'anomena una cadència suspensiva. El segon, en canvi, ens marca el final amb una cadència conclusiva.

Alguns tipus de formes

Les formes es poden classificar d'acord amb criteris variats, però sovint és parlar de:

- Formes **majors**: si consten de diferents moviments o són de grans dimensions.
- Formes **menors**: si consten d'un sol moviment o són de curta durada.
- Formes **estructurades**: si segueixen un esquema compositiu fixat.
- Formes **lliures** si no estan subjectes a cap estructura o esquema fixat.

Per exemple, una simfonia és una forma musical major, instrumental orquestral, estructurada en 3 o 4 moviments.

Elements formals

En fer anàlisi estructural dels elements formals d'una peça de menor a major s'analitza:

- motiu, cèl·lula o incís
- tema
- disseny
- semi-frase o període
- frase
- grup
- secció
- moviment

Motiu

És la part més petita d'una estructura melòdica que es pot identificar, de fàcil retenció a la memòria, matèria prima per al seu desenvolupament. Sol ser molt breu, però amb un caràcter expressiu i rítmic definit. El motiu actua com un impuls o germen a partir del qual es pot desplegar el fenomen formal.

- Durada aproximada: un compàs o dos

Tema

És un passatge més breu que la frase. Té sentit funcional més que estructural. Acostuma ser un element bàsic d'una composició sent objecte de repeticions i desenvolupaments.

Disseny

Acostuma a ser un dibuix melòdic de ritme uniforme, característic sobre el qual s'insisteix. No té la precisió del tema i acostuma a emprar-se en

acompanyaments melòdics, farcits harmònics, soldadures i altres elements estructurals secundaris.

Semifrase

Principal divisió de la frase

Frase

Element formal que presenta un sentit musical acabat gràcies a un cert grau de completesa melòdica, rítmica i harmònica (marcada per una cadència). Sovint es pot dividir en dues semifrases o períodes: antecedent (pregunta) i conseqüent (resposta).

